

Sygn. akt II Ca 423/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Klesyk

Sędziowie: SSO Barbara Dziewięcka

SSO Cezary Klepacz (spr.)

Protokolant: protokolant sądowy Beata Wodecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 czerwca 2014 r. sprawy

z wniosku S. K.

z udziałem W. K., D. P., M. C., L. W., E. P., A. W. (1), R. Z.

o dział spadku

na skutek apelacji uczestniczki D. P.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Końskich

z dnia 3 lutego 2014 r. sygn. akt I Ns 1116/12

postanawia: zmienić zaskarżone postanowienie:

1. w punkcie III (trzecim) w ten sposób, że kwotę uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości rozdzielić między wnioskodawcę S. K. w udziale 1/2 (jedna druga) części oraz uczestników A. W. (1), R. Z. i E. P. w udziałach po 1/6 (jednej szóstej) części zamiast między wnioskodawcę i uczestników stosownie do udziałów w spadku wynoszących dla S. K. 1/3 części, dla M. C. i D. P. po 1/6 części oraz dla A. W. (1), R. Z. i E. P. po 1/9 części;

2. w punkcie VI (szóstym) przez jego uchylenie.

Sygn. akt II Ca 423/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 3 lutego 2014 r. Sąd Rejonowy w Końskich:

I ustalił, że w skład spadku po M. K. (1), córce S.i A., wchodzi: a) prawo własności nieruchomości o łącznej powierzchni 1,9000 ha, składającej się z działek o numerach: (...)położonej w miejscowości D., gmina K., dla której w tym Sądzie prowadzona jest księga wieczysta nr(...)

b) prawo własności nieruchomości o powierzchni 0,4421 ha, składającej się z działki nr (...), położonej w miejscowości R., gmina K., dla której w tym Sądzie prowadzona jest księga wieczysta nr (...)

II w drodze działu spadku przyznał na wyłączną własność:

- S. K., synowi K.i M., prawo własności nieruchomości stanowiącej działkę nr(...)
- M. C., córce L.i A., prawo własności nieruchomości stanowiącej działkę nr(...)
- D. P., córce L.i A., prawo własności nieruchomości stanowiącej działkę nr (...)
- A. W. (1), córce R.i J., R. Z., synowi R.i J. oraz E. P., córce R.i J. – po 1/3 części – prawo własności nieruchomości stanowiącej działkę nr (...)

III zarządził sprzedaż przez A. S. – Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Końskich nieruchomości stanowiącej działki o numerach: (...), a kwotę uzyskaną z ich sprzedaży rozdzielił między wnioskodawcę i uczestników, stosownie do udziałów w spadku, wynoszących: dla S. K. – 1/3 części, dla M. C. i D. P. – po 1/6 części oraz dla A. W. (1), R. Z. i E. P. – po 1/9 części;

IV pozostałych spadkobierców uznał za zaspokojonych w spadku;

V tytułem dopłaty zasądził od S. K. na rzecz A. W. (1) oraz R. Z. kwoty po 2.772 zł, płatne w terminie 14 dni od uprawomocnienia się postanowienia, wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia terminowi zapłaty;

VI tytułem dopłaty zasądził od D. P. na rzecz A. W. (1), R. Z. oraz E. P. kwoty po 2.500 zł, płatne w terminie 14 dni od uprawomocnienia się postanowienia, wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia terminowi zapłaty;

VII nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa od W. K. i S. K. kwoty po 983,50 zł, od A. W. (1), R. Z. i E. P. kwoty po 328 zł oraz od D. P. i M. C. kwoty po 491,75 zł – tytułem kosztów sądowych;

VIII orzekł, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą we własnym zakresie koszty postępowania.

Sąd ten uznał za bezsporne, że K. i M. K. (1) byli małżonkami, a na podstawie decyzji z dnia 28 grudnia 1995 r. byli właścicielami nieruchomości szczegółowo opisanej w pkt I b) postanowienia. M. K. (1), na podstawie postanowienia z dnia 27 stycznia 1993 r. o stwierdzeniu nabycia spadku, była właścicielką nieruchomości szczegółowo opisanej w pkt I a) postanowienia. Postanowieniem z dnia 27 stycznia 1993 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I Ns 9/93, Sąd Rejonowy w Końskich stwierdził, że spadek po K. K., zmarłym w dniu 23 listopada 1991 r., nabyli żona M. K. (2) w 1/4 części oraz dzieci A. W. (2), J. Z., S. K. i W. K. po 3/16 części, zaś wchodzące w skład spadku po zmarłym gospodarstwo rolne nabyła żona M. K. (2) w całości. Na podstawie umowy darowizny z dnia 7 kwietnia 2010 r. M. K. (1) darowała D. P. działki o numerach (...) zaś M. C. – działkę nr (...) objętą księgą wieczystą nr (...). Na podstawie umowy darowizny z dnia 22 kwietnia 2010 r. darowała zaś W. K. działkę nr (...) objętą tą samą księgą wieczystą. W 1983 r. córka spadkodawców – A. W. (2) otrzymała od rodziców działkę nr (...) objętą wskazaną księgą wieczystą. Wartość tej działki wnioskodawca i uczestnicy zgodnie określili na kwotę 20.000 zł. Postanowieniem z dnia 28 lutego 2012 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I Ns 1006/11, Sąd Rejonowy w Końskich stwierdził, że spadek po M. K. (1), zmarłej w dniu 20 listopada 2010 r., nabyły dzieci J. Z., S. K. i W. K. po 1/4 części oraz wnuki: M. C. i D. P. po 1/8 części. W toku niniejszej sprawy Sąd stwierdził, że spadek po A. W. (2), zmarłej w dniu 8 kwietnia 2009 r., nabyli mąż L. W. w 1/3 części oraz córki: M. C. i D. P. po 1/3 części, a spadek po J. Z., zmarłej w dniu 23 lipca 2012 r., nabyły dzieci: A. W. (1), R. Z. i E. P. po 1/3 części.

Sąd Rejonowy ustalił na podstawie opinii biegłej, że wartość poszczególnych działek wynosi: działki nr nr(...) – 77.633 zł, działki nr (...) 1.432 zł, działki nr (...) – 35.305 zł, działki nr (...) – 53.630 zł, działki nr (...) – 3.360 zł, działki nr (...) – 2.394 zł, działki nr (...) 1.394 zł, działki nr (...) – 1.056 zł, działki nr (...) – 1.323 zł, działki nr (...) – 3.520 zł, działki nr (...) – 1.750 zł, działki nr (...) – 2.138 zł, działki nr (...) – 138.412 zł, działki nr (...) – 644 zł, działki nr (...) – 2.210 zł, działki nr (...) – 39.399 zł.

Tym samym Sąd przyjął, że wartość pozostawionych przez spadkodawczynię nieruchomości wraz z działkami stanowiącymi przedmiot darowizny to kwota 365.000 zł. Należy do niej dodać wartość darowizny na rzecz A. W. (2)

– 20.000,00 zł, co łącznie daje 385.000 zł. Wartość poszczególnych sched spadkowych wynosi zatem: S. K. – 96.400 zł, W. K. – 96.400 zł, J. Z. – 96.400 zł, D. P. – 48.200 zł, M. C. – 48.200 zł.

W. K. otrzymał darowiznę o wartości 138.412 zł, co przewyższa wartość jego schedy spadkowej i oznacza, że nie podlega on uwzględnieniu w dziale spadku (art. 1040 k.c.). M. C. otrzymała darowiznę o wartości 39.399 zł. Dodatkowo należy doliczyć 1/3 wartości darowizny poczynionej na rzecz jej matki, tj. 6.666 zł. (20.000 zł : 3). Łącznie daje to kwotę 46.065 zł. D. P. otrzymała darowiznę o wartości 2.854 zł. Dodatkowo należy doliczyć 1/3 wartości darowizny poczynionej na rzecz jej matki, tj. 6.666 zł. Łącznie daje to kwotę 9.520 zł.

S. K. powinien otrzymać 96.400 zł, J. Z. również 96.400 zł, M. C. – 2.135 zł (48.200 zł – 46.065 zł), D. P. – 38.680 zł (48.200 zł – 9.520 zł). Łącznie daje to kwotę 233.615 zł. Jednakże pozostająca do podziału wartość spadku (po odliczeniu darowizn), to jedynie kwota 184.935 zł. Oznacza to, że wartości udziałów należnych spadkobiercom muszą ulec proporcjonalnemu zmniejszeniu. Przyjmując, że 233.615 zł to 100%, to 96.400 zł stanowi 41,26%, 2.135 zł – 0,91%, zaś 38.680 zł – 16,55%. Od kwoty 184.935 zł Sąd odliczył 16.935 zł, tj. wartość działek, które mają zostać sprzedane przez komornika sądowego. Ewentualne ceny uzyskane ze sprzedaży zostaną podzielone między uczestników w częściach określonych w pkt III postanowienia. Z pozostającej kwoty 168.000 zł (184.935 zł – 16.935 zł) uczestnicy powinni otrzymać: S. K. – 69.316,80 zł, J. Z. (a ściśle jej spadkobiercy) – 69.316,80 zł, M. C. – 1.528,80 zł, D. P. – 27.804 zł. Zgodnie z wolą wnioskodawcy i uczestników, S. K. otrzymał działkę nr (...) o wartości 77.633 zł, M. C. – działkę nr (...) o wartości 1.432 zł, D. P. – działkę nr (...) o wartości 35.305 zł, a spadkobiercy J. Z. – w częściach równych – działkę nr (...) o wartości 53.630 zł. „Nadwyżka” po stronie D. P. to kwota 7.501 zł (35.305 zł – 27.804 zł). Celem wyrównania schedy spadkobierców J. Z. zasądzone od D. P. na ich rzecz kwoty po 2.500 zł, płatne w terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia. „Nadwyżka” po stronie S. K. to kwota 8.317 zł (77.633 zł – 69.316 zł). Celem wyrównania schedy spadkobierców J. Z. (E. P. zrzekła się dopłaty) zasądzone od S. K. na rzecz A. W. (1) i R. Z. kwoty po 2.772 zł, płatne w terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosła D. P., zaskarżając je w całości i zarzucając:

- obrazę art. 1042 § 2 k.c. poprzez dokonanie przez Sąd działu spadku wraz z zaliczeniem na poczet sched spadkowych poszczególnych uczestników darowizn poczynionych przez spadkodawcę niezgodnie z regułą wyrażoną w tym przepisie i rozliczenie tych darowizn za opinią biegłego według stanu na chwilę otwarcia spadku, a nie na dzień jej dokonania;

- obrazę art. 1040 k.c. poprzez nieprawidłowe wyliczenie udziałów każdego z uczestników co do wartości przysługujących im sched, w sytuacji nieuwzględnienia w dziale spadku darowizny poczynionej na rzecz W. K. ani jego samego;

- błąd w ustaleniach, mający wpływ na treść zaskarżanego postanowienia, polegający na mylnym przyjęciu, iż darowizna poczyniona przez rodziców A. W. (2) na jej rzecz, o wartości 20.000 zł, podlega w całości zaliczeniu na schedę spadkową spadkobierców A. W. (2) w postępowaniu o dział spadku jedynie po M. K. (1);

- błąd w ustaleniach, mający wpływ na treść zaskarżanego postanowienia, polegający na nieuprawnionym przyjęciu, iż kwotę 16.935 zł, ustaloną jako wartość nieruchomości podlegającej sprzedaży w trybie licytacji, należy odjąć od ustalonej przez Sąd wartości masy spadkowej, w sytuacji, gdy jak sam Sąd wskazuje, zarówno sprzedaż jak i cena jest przyszła i niepewna;

- obrazę art. 1039 § 3 k.c. poprzez uznanie, że darowizny poczynione na rzecz D. P. przez M. K. (1) nie są drobnymi darowiznami, które nie podlegają zaliczeniu na schedę spadkową.

Wskazując na to, skarżąca wniosła o zmianę postanowienia w pkt. III i VI w zakresie, w jakim dotyczy tej uczestniczki i przyznanie na jej rzecz nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...) o powierzchni 0,2300 ha

i wartości 35.305 zł, bez obowiązku spłat i dopłat, z wyłączeniem D. P. od obowiązku udziału w sprzedaży licytacyjnej nieruchomości oznaczonej jako działki o numerach: (...) a także w podziale sumy uzyskanej z ewentualnej sprzedaży tych nieruchomości, a w oparciu o nowe fakty i dowody wносиła o uzupełniające przesłuchanie wnioskodawcy i uczestniczek w celu ustalenia ich woli sprzedaży nieruchomości oraz niezarządzanie licytacyjnej sprzedaży nieruchomości, a dokonanie częściowego działu spadku, z pozostawieniem we współwłasności wnioskodawcy i uczestników tych nieruchomości, ewentualnie o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Końskich do ponownego rozpoznania.

M. C. przyłączyła się do apelacji w zakresie orzeczenia o licytacji.

Wnioskodawca i E. P. wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Wartość nieruchomości wchodzących w skład spadku po M. K. (1) została ustalona na podstawie opinii biegłej A. N. z dnia 23 września 2013 r. (k.133-197). Jak wynika z jej treści, biegła ustaliła wartość działek gruntu, szczegółowo opisanych w opinii, według stanu z chwili otwarcia spadku, a cen aktualnych. Dotyczy to również wartości działki nr(...), położonej w D., objętej umową darowizny z dnia 22 kwietnia 2010 r. oraz wartości działek o numerach: (...) położonych w tej samej miejscowości, objętych umową darowizny z dnia 7 kwietnia 2010 r.

Jak stanowi przepis art. 1042 § 2 k.c., wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili działu spadku.

Rację ma zatem skarżąca, że Sąd pierwszej instancji powinien ustalić wartość nieruchomości będących przedmiotem darowizn, a podlegających zaliczeniu na schedy spadkowe obdarowanych spadkobierców zgodnie z art. 1039 § 1 k.c., według stanu z chwili dokonania tych darowizn. Biorąc jednak pod uwagę, że miały one miejsce w kwietniu 2010 r., zaś spadek po M. K. (1) otworzył się dnia 20 listopada 2010 r. (art. 924 k.c.), uznać należy, iż wartości wyliczone według stanu na tę ostatnią datę nie różnią się od wartości nieruchomości według ich stanu z daty dokonania darowizn.

Łączna wartość nieruchomości wynosi 365.600 zł (k.170-171). Podlega ona zwiększeniu o wartość darowizny na rzecz A. W. (2) (art. 1041 k.c.), którą wnioskodawca i uczestnicy zgodnie podali na kwotę 20.000 zł (k.212, 213). Wartość udziałów poszczególnych spadkobierców jest więc taka, jak wyliczył to Sąd pierwszej instancji (k.243).

Ponieważ W. K. otrzymał darowiznę o wartości 138.412 zł, która przewyższa wartość jego schedy spadkowej, to zgodnie z art. 1040 k.c. nie jest obowiązany do zwrotu nadwyżki, ale nie uwzględnia się przy działu spadku ani tej darowizny, ani tego spadkobiercy.

Wartość spadku wynosi zatem 247.188 zł (385.600 zł – 138.412 zł), a udziały w nim: S. K. – 1/3 części, M. C. i D. P. – po 1/6 części, A. W. (1), R. Z. i E. P. – po 1/9 części. Wartość schedy spadkowej M. C. wynosi 41.198 zł (247.188 zł : 6). Uczestniczka otrzymała jednak podlegającą zaliczeniu na jej schedę darowiznę o wartości 39.399 zł, a oprócz tego zobowiązana jest do zaliczenia darowizny otrzymanej przez jej matkę w części, w jakiej M. C. dziedziczy po A. W. (2), tj. w kwocie 6.666 zł. Oznacza to, że uczestniczka otrzymała łącznie darowizny o wartości przekraczającej jej schedę spadkową, a zatem nie uwzględnia się tej spadkobierczyni i wskazanej darowizny przy działu spadku po M. K. (1). Gdyby nawet uznać, jak podnosi w apelacji skarżąca, że zaliczeniu na schedę spadkową podlega jedynie połowa wartości darowizny dokonanej na rzecz A. W. (3), to i tak M. C. nie może być uwzględniona w działu spadku, gdyż wartość jej schedy spadkowej wynosiłaby 39.531,33 zł (237.188 zł : 6), a podlegające zaliczeniu na tę schedę darowizny miałyby wartość odpowiednio: 39.399 zł i 3.333 zł (10.000 zł : 3).

Bez uwzględnienia zatem i tej spadkobierczyni oraz wskazanych darowizn, wartość spadku wynosi 201.123 zł (247.188 zł – 39.399 zł – 6.666 zł). Udziały spadku wynoszą: S. K. i D. P. – po 1/3 części, A. W. (1), R. Z. i E. P. – po 1/9 części, co odpowiada wartościom odpowiednio: po 67.041 zł i po 22.347 zł. Ponieważ jednak Sąd Rejonowy dokonał

częściowo działu spadku poprzez sprzedaż nieruchomości – działek szczegółowo określonych w pkt III zaskarżonego postanowienia, to działowi podlegają działki: nr (...) o wartości 77.633 zł, nr (...) o wartości 1.432 zł, nr (...) o wartości 35.305 zł i nr (...) o wartości 53.630 zł. Biorąc jednak pod uwagę, że działka nr (...) została prawomocnie przyznana M. C., która nie powinna być uwzględniona w dziale spadku, to ostatecznie dział obejmuje nieruchomości stanowiące działki gruntu o numerach:(...), o łącznej wartości 166.568 zł. Należy do tego doliczyć darowizny dokonane na rzecz D. P.: działki o numerach (...), o łącznej wartości 2.854 zł i 1/3 darowizny dokonanej na rzecz matki tej uczestniczki, tj. kwotę 6.666 zł, co w sumie daje 176.088 zł. Wartość udziałów S. K. i D. P. wynosi zatem po 58.696 zł, zaś A. W. (1), R. Z. i E. P. – po 19.565,33 zł. Skoro D. P. otrzymała nieruchomość o wartości 35.305 zł oraz obowiązana jest zaliczyć darowizny w łącznej kwocie 9.520 zł, to mieści się to w jej udziale w spadku. Ten sam wynik dałoby doliczenie jedynie kwoty 3.333 zł tytułem darowizny dokonanej na rzecz matki uczestniczki. Wówczas bowiem wartość spadku wynosiłaby 172.755 zł, a wartość udziału D. P. – 57.585 zł, którego nie wyczerpywałyby otrzymana w dziale nieruchomość oraz zaliczone darowizny. W takiej sytuacji nie ma też znaczenia zarzut dotyczący zakwalifikowania darowizny nieruchomości na rzecz tej uczestniczki jako drobnej darowizny, niepodlegającej zaliczeniu, zgodnie z art. 1039 § 3 k.c. Niewątpliwie zaś skarżąca nie może być obciążona dopłatami na rzecz pozostałych spadkobierców. Jej stanowisko w sprawie było zaś ostatecznie takie (k.254), że chce uzyskać działkę nr (...) bez dopłat oraz nie chce uczestniczyć w licytacyjnej sprzedaży nieruchomości. Nie wносиła o zasądzenie na jej rzecz dopłaty od innych spadkobierców.

Biorąc to pod uwagę, w szczególności tak określony zakres zaskarżenia, a także podnoszoną wcześniej okoliczność, że M. C. nie powinna uczestniczyć w dziale spadku, sama zaś przyłączyła się do apelacji w zakresie orzeczenia o licytacji, podnosząc, że nie powinna w niej uwzględniona (k.290v.), zmieniono zaskarżone postanowienie w punkcie III w ten sposób, że kwotę uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości nakazano rozdzielić między wnioskodawcę S. K. w udziale 1/2 części oraz uczestników A. W. (1), R. Z. i E. P. w udziałach po 1/6 części, zamiast między wnioskodawcę i uczestników stosownie do udziałów w spadku wynoszących dla S. K. 1/3 części, dla M. C. i D. P. po 1/6 części oraz dla A. W. (1), R. Z. i E. P. po 1/9 części, a także w punkcie VI przez jego uchylenie.

SSO B. Dziewięcka SSO M. Klesyk SSO C. Klepacz